

Konferencijos

GRATULATIO FILOSOFIJOS FAKULTETE

2004–2005 mokslo metų pavasario semestro pradžia, vasario 4-oji diena, ilgam išliks Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto visų dabartinių studentų ir dėstytojų atmintyje ir įeis į šio seniausio Lietuvos universiteto istoriją. Tą dieną universiteto bendruomenė šventė į centrinių rūmų komplekso restauruotas patalpas (Universiteto g. 9/1) sugrįžusio Filosofijos fakulteto įkurtuves. Kartu tai buvo Vilniaus universiteto 425-ųjų metinių jubiliejinių renginių paskutinis akordas, prasmingai pabrėžęs gyvąją praeities ir dabarties ryšį, nes daugiau kaip prieš keturis šimtmečius įkurtas universitetas iš pradžių turėjo du fakultetus ir vienas iš jų buvo filosofijos. Deja, vėliau, po dviejų šimtmečių vaisingo darbo (1583–1773 m. filosofijos bakalauro laipsnį gavo 1762 asmenys, filosofijos magistro – 1903), šis fakultetas buvo uždarytas. 1989 metais atkurtas, Filosofijos fakultetas šiandien yra vienas iš gausiausių ir moksliniu požiūriu aktyviausių universiteto kamieninių padalinių. Fakultetą sudaro 7 katedros, 4 tyrimo ir studijų centrai, 3 laboratorijos; jame dirba 125 dėstytojai (iš jų 58 mokslo daktarai ir 11 habilituotų mokslo daktarų) ir 3 tyrėjai (iš jų 2 daktarai ir 1 habilituotas daktaras); disertacijas rašo 59 asmenys; penkių krypčių 21 studijų programoje studijuoja 1134 pirmosios pakopos, 402 magistrantūros bei specialiujų profesinių studijų studentai. Fakultete

leidžiami 4 periodiniai mokslo leidiniai: *Problemos*, *Psichologija*, *Edukologija*, *Sociologija* (kartu su VDU).

Atgimusių fakulteto namų atidarymo renginiai prasidėjo moksline praktine konferencija „Senasis Filosofijos fakultetas šiandienos Europoje“. Ją atidarė rektorius akad. B. Juodka. Jis pažymėjo didelį mokslinį ir kultūrinį Filosofijos fakulteto vaidmenį tiek pirmuoju jo gyvavimo laikotarpiu, tiek šiandien, pabrėžė jo veiklos tarpdalykinį pobūdį ir neabejotiną reikšmę ugdant mąstymo kultūrą ir puoselėjant kūrybinę mintį. Rektorius padėkojo fakulteto dekanui doc. dr. K. Dubnikui ir VU Medžiagotyros ir taikomųjų mokslų instituto vyr. m. bendradarbiui dr. A. Švegždai už didžiulį kasdieninį rūpinimąsi kokybišku istorinio pastato restauravimu ir įteikė jiems asmenines dovanas. Dekanas K. Dubnikas prisiminė fakulteto augimo ir brendimo laikotarpį (nuo 1992 m.) kitose patalpose (Baltupiuose), kai dvi kadencijas jam vadovavo dabartinė universiteto prorektorė doc. dr. B. Pociūtė. Naujasis dekanas savo kalboje daugiausia dėmesio skyrė būsimos veiklos gairėms: turėti aiškias ir nuoseklias studijų ir mokslinių tyrimų kryptis, išlaikyti aukštą jų lygį ir bendro darbo tradicijas, būti šiuolaikiškiems ir atvirams visuomenės poreikiams bei interesams, bendradarbiauti su vyriausybėmis, nevyriausybėmis, mokslo ir verslo organizacijomis, likti

ištikimiems tauriai universiteto dvasiai ir didžiai jo misijai visuomenėje.

Pranešimą „Filosofijos fakulteto vaidmuo Lietuvos visuomenės gyvenime“ skaitė prof. habil. dr. *R. Plečkaitis*. Pasak jo, kilusi Vakarų kultūroje iš graikų, filosofija vaidino nepakeičiamą intelektualinį vaidmenį ugdant kultūringus piliečius. Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje visuomeninį išsimokslinusių žmonių poreikį tenkino asmenys, baigę studijas užsienio universitetuose. Ilgainiui iškilo būtinybė įkurti vietinį universitetą. Filosofijos fakultetas senajame Vilniaus universitete buvo didžiausias, o į jų studijų turinį įėjo ir gamtos bei kitų mokslų žinios, davusios pradžią šių mokslų raidai mūsų krašte ir paruošusios dirvą Apšvietos epochos idėjoms plisti. XVIII a. pabaigoje, iškilus naujiems laikmečio poreikiams ir pabrėžtinai orientuojantis į eksperimentinį mokslą, reformuotame Vilniaus universitete filosofijos studijų neliko. Kadangi filosofija yra tautos dvasios išraiška, tai ji buvo nepageidaujama ir imperatoriškajame Vilniaus universitete, kai 1795 m. Lietuva buvo prijungta prie Rusijos. Pagaliau 1832 m. pats Vilniaus universitetas buvo uždarytas. Sovietmečiu visose šalies aukštosiose mokyklose buvo išviršaus diegiama marksistinė scholastika, bet Vilniaus universiteto filosofijos dėstytojų kolektyve vyravo kūrybinė dvasia, buvo tiriama tuometinė Vakarų filosofija, keliamos tolerancijos, susvetimėjimo ir kitos problemos. Pranešimo pabaigoje *R. Plečkaitis* pabrėžė filosofijos vertę žadinant piliečių dvasią, vienijant tautą, keliant naujas idėjas.

Dar *Locke'o* ir *Leibnizo* laikais sąvokos „filosofas“ ir „mokslininkas“ nebuvo aiškiai skiriamos. Tačiau *Descartes'o* XVII amžiuje suformuluota griežta žmogaus ir gamtos perskyra turėjo įtakos, kad XVIII a. antrojoje pusėje ėmė įsitvirtinti mokslo (gamtotyros prasme) atsiri-

bojimas nuo filosofijos. Ši situacija įgavo institucinį pavidalą Europos universitetų padalinių (fakultetų) struktūroje. XIX amžiuje susiklostė dar viena tyrimus apibūdinanti sąvoka – „socialiniai mokslai“; jie užėmė tarpinę vietą tarp filosofijos ir gamtos mokslų. Tiesa, socialiniai mokslai visada buvo labiau pasislinkę link filosofijos, kuri savo ruožtu tapo seniausia humanitarinių mokslų šeimos nare. Jau XIX a. pabaigoje pasaulio universitetuose ėmė rasti socialinių mokslų katedros, šis procesas ypač suintensyvėjo XX a. antrojoje pusėje. Šiandien Vilniaus universiteto didžiąją dalį Filosofijos fakulteto studentų ir darbuotojų sudaro ne filosofijos, o socialinių mokslų – sociologijos, psichologijos, edukologijos, socialinio darbo atstovai. Jie konferencijos dalyvius supažindino su savo veiklos rezultatais, planais ir problemomis.

Prof. dr. *A. Bagdonas* skaitė pranešimą „Universitetas, mes ir socialinė atsakomybė“. Jis aptarė nemažą sudėtingų klausimų, susijusių su universiteto autonomija, akademinė laisve, institucijų ir individo atsakomybe. Doc. dr. *R. Lazutka* kalbėjo apie mokslo kainą: kas, kiek ir kaip turėtų mokėti? Prof. habil. dr. *D. Gailienė* apžvelgė psichologijos raidą Vilniaus universitete ir šio mokslo padėtį šiandien. Doc. dr. *G. Purvaneckienė* nušvietė Edukologijos katedros veiklą koreguojant švietimo politiką ir socialinius pokyčius. Sociologijos katedros tyrimų kryptis apibūdino doc. dr. *A. Poviliūnas*. Nors ir priklausdami nuo užsakovų, sociologai stengiasi įveikti tyrimų fragmentiškumą ir panaudoti fakulteto mokslines pajėgas aktualiems socialiniams klausimams spręsti. A. Poviliūno mintis papildė kolegė dr. *L. Žilinskienė*, kalbėjusi apie tarpdalykinių kriminologijos studijų perspektyvas Vilniaus universitete. Filosofijos istorijos ir logikos katedros vedėjas prof. dr. *M. P. Šaulauskas* skaitė pranešimą „Informacijos visuomenė

– poreikiai ir galimybės“. Jis pažymėjo, kad lietuviai tretieji pasaulyje įkūrė informacijos visuomenės magistrantūros studijas, kurios jungia kelis fakultetus, šitaip laužydamos mokslo padalijimo schemas ir ugdydamos filosofų, sociologų, politologų, ekonomistų daugiadalykiškumą. Savo mintimis apie studijų ir būsimo darbo rūpesčius pasidalijo sociologijos specialybės II k. studentė *D. Kučinskaitė*. Ji pažymėjo, kad sociologijos studentai įkūrė fakultete mokslinę draugiją, užmezgė ryšius su VDU studentais ir Tarp-tautine sociologijos studentų organizacija.

Filosofijos fakulteto studentus, dėstytojus ir administraciją su grįžimu į senojo universiteto mūrus sveikino ir linkėjo kūrybinės sėkmės valstybinių, mokslinių ir visuomeninių organizacijų atstovai: LR Prezidentūros patarėja dr. *N. Putinaitė*, Atviros Lietuvos fondo direktorė *D. Vilytė*, Pilietinės visuomenės instituto direktorius dr. *D. Kuolys*, Kultūros, filosofijos ir meno instituto direktorius doc. dr. *V. Bagdonavičius*. Jie kalbėjo apie abipusiškai naudingą bendradarbiavimą su fakultetu ir brėžė naujas šio proceso perspektyvas. *D. Kuolys* pageidavo atgaivinti fakultete viešųjų paskaitų praktiką. Šiam siūlymui pritarė *R. Plečkaitis*, pažymėjęs, kad viešosios paskaitos buvo ypač populiarios senovės Graikijoje nuo Aristotelio laikų.

Diskusijoje *M. P. Šaulauskas* siūlė įvykusią konferenciją, kurioje buvo skaitomi pranešimai iš visų fakultete plėtojamų mokslo disciplinų, laikyti naujos geros tradicijos pradžia ir kasmet rengti tokias konferencijas, nes jos telktų dėstytojus ir studentus ir leistų geriau pristatyti visuomenei fakulteto mokslinį potencialą taikomųjų ir užsakomųjų tyrimų srityje. *A. Poviliūnas* priminė, kad dabar fakultetas yra Istorijos ir Filologijos fakultetų kaimynas, todėl reikia galvoti apie kūrybinį bendradarbiavimą su šių padalinių bendruomenėmis.

Po konferencijos vyko Filosofijos fakulteto restauruotų patalpų iškilmingas atidarymas. Jame dalyvavo Lietuvos Respublikos Vyriausybės vadovas dr. *A. M. Brazauskas*, švietimo ir mokslo ministras dr. *R. Motuzas*, teisingumo ministras dr. *G. Bužinskas*, pirmasis 1989 m. atkurto Filosofijos fakulteto dekanas, Seimo narys prof. habil. dr. *J. Karosas*, VU fakultetų dekanai, kitų senojo Alma Mater padalinių vadovai, gausus studentų būrys. Rektorius *B. Juodka* atidarymo kalboje pabrėžė, kad fakulteto restauravimas kainavo 12,5 milijono litų, ir padėjo Vyriausybei už finansinę paramą. Taip pat Rektorius dėkojo restauratorių kolektyvui ir įteikė dovanas šių darbų vykdytojams: UAB „Senovė“ generaliniam direktoriui *A. Kolkai* – už pastato rekonstrukciją; Kultūros paveldo instituto vadovui *V. Spudui* – už projektavimo darbus ir autoriginę priežiūrą; individualios įmonės „Senoji freska“ vadovui *S. Juršėnui* – už sieninės tapybos restauravimo darbus; architektui *A. Vydžiui* – už pastato interjero dizaino darbus išsaugant istorinį paveldą; Lietuvos invalidų draugijos pirmininkei *Z. Valaitytei* – už suteiktą paramą Filosofijos fakulteto pastato aplinką pritaikant negaliems studentams.

Premjeras *A. M. Brazauskas* savo kalboje pabrėžė didžiulę Vilniuje įkurto universiteto reikšmę krašto žmonėms, nes ne visi buvo pasiturintys, taigi negalėjo išvykti į užsienį studijuoti. Vyriausybės vadovas taip pat pažymėjo filosofijos reikalingumą, jos pašaukimą puoselėti mąstymo racionalumą ir vertinimo blaivumą.

Filosofijos fakulteto Studentų atstovybės pirmininkė psichologijos specialybės II kurso studentė *A. Kanclerytė* pasidžiaugė atjaunėjusiomis auditorijomis, kabinetais, laboratorijomis ir valstybės investicijomis į Lietuvos mokslą ir jaunimo studijas, kartu pažymėjo, kad investicijų šiems tikslams niekada nebus per daug.

Rektorius ir Vyriausybės vadovas atrakino fakulteto kiemo vartus. Gražiame Bursų kiemyje svečius, darbuotojus ir studentus pasitiko dar rudenį, 2004 m. spalio 24 d., pasodintas medelis – bukas. Šis tipiškas Vidurio Europos plačialapių miškų medis neužauga didelis, bet yra stiprus ir ilgai nemeta lapų. Filosofijos fakulte-

tas, gimęs kartu su savo Alma Mater 1579 metais, istorijos audrų niokotas ir degintas, sugėbėjo lyg feniksas pakilti iš pelenų, sugrįžti į gimtąjį lizdą ir įsikurti ilgam gyvenimui mokslo ir krašto labui.

Česlovas Kalenda